

I

(Lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset)

DIREKTIIVIT

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI (EU) 2016/800,

annettu 11 päivänä toukokuuta 2016,

rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 82 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sen jälkeen kun esitys lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttäväksi säädökseksi on toimitettu kansallisille parlamenteille,

ottavat huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽¹⁾,

ovat kuulleet alueiden komiteaa,

noudattavat tavallista lainsäätämisyjärjestystä ⁽²⁾,

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda menettelytakeet, joilla varmistetaan, että lapset, eli alle 18-vuotiaat henkilöt, jotka ovat epäiltyinä tai syytettyinä rikosoikeudellisissa menettelyissä, pystyvät ymmärtämään ja seuraamaan näitä menettelyjä ja käyttämään oikeuttaan oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, sekä ehkäistään lasten uusintarikollisuutta ja edistetään heidän sopeutumistaan yhteiskuntaan.
- (2) Koska tällä direktiivillä vahvistetaan epäiltyjen tai syytettyjen lasten prosessuaalisten oikeuksien suoja koskevia yhteisiä vähimmäissääntöjä, sen tavoitteena on lujittaa jäsenvaltioiden luottamusta toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin ja siten helpottaa rikosasioissa annettujen päätösten vastavuoroista tunnustamista. Tällaisten yhteisten vähimmäissääntöjen olisi myös poistettava esteet kansalaisten vapaan liikkuvuuden tieltä jäsenvaltioiden alueella.
- (3) Vaikka kaikki jäsenvaltiot ovat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamisesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen, jäljempänä 'Euroopan ihmisoikeussopimus', kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja lapsen oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen osapuolia, kokemus on osoittanut, että tämä ei yksinään aina merkitse riittävää luottamusta muiden jäsenvaltioiden rikosoikeudellisiin järjestelmiin.
- (4) Neuvosto hyväksyi 30 päivänä marraskuuta 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta epäiltyjen tai syytettyjen henkilöiden prosessuaalisten oikeuksien vahvistamiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä ⁽³⁾, jäljempänä 'etenemissuunnitelma'. Etenemissuunnitelmassa esitetään vaihe vaiheelta seuraavia oikeuksia koskevien toimenpiteiden toteuttamista: oikeus käännöksiin ja tulkkaukseen (toimenpide A), oikeus tietojen saamiseen oikeuksista ja syytteistä (toimenpide B), oikeus oikeudelliseen neuvontaan ja oikeusapuun (toimenpide C), oikeus pitää yhteyttä sukulaisiin, työnantajiin ja konsuliviranomaisiin (toimenpide D) sekä haavoittuvassa asemassa olevien epäiltyjen tai syytettyjen oikeus erityisiin suojatoimiin (toimenpide E). Etenemissuunnitelmassa

⁽¹⁾ EUVL C 226, 16.7.2014, s. 63.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin kanta, vahvistettu 9. maaliskuuta 2016 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä), ja neuvoston päätös, tehty 21. huhtikuuta 2016.

⁽³⁾ EUVL C 295, 4.12.2009, s. 1.

korostetaan, että oikeuksien järjestys on suuntaa-antava ja että sitä voidaan näin ollen muuttaa tarpeen mukaan. Etenemissuunnitelma on tarkoitettu toimimaan kokonaisuutena, ja siitä voidaan hyötyä täysimääräisesti vasta, kun kaikki sen osat on pantu täytäntöön.

- (5) Eurooppa-neuvosto ilmaisi 11 päivänä joulukuuta 2009 pitävänsä etenemissuunnitelmaa myönteisenä ja sisällytti sen osaksi Tukholman ohjelmaa – Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluaan varten ⁽¹⁾ (2.4 kohta). Eurooppa-neuvosto korosti, että etenemissuunnitelma ei ole tyhjentävä, ja kehotti komissiota tarkastelemaan muita tekijöitä, jotka liittyvät epäiltyjä ja syytettyjä koskevien prosessuaalisten oikeuksien vähimmäisvaatimuksiin. Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota myös arvioimaan, onko muita seikkoja, esimerkiksi syyttömyysolettamaa, käsiteltävä yhteistyön parantamiseksi kyseisellä alalla.
- (6) Etenemissuunnitelman nojalla on tähän mennessä hyväksytty neljä prosessuaalisia oikeuksia rikosoikeudellisissa menettelyissä käsittelevää säädöstä eli Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivit 2010/64/EU ⁽²⁾, 2012/13/EU ⁽³⁾, 2013/48/EU ⁽⁴⁾ ja (EU) 2016/343 ⁽⁵⁾.
- (7) Tällä direktiivillä edistetään lapsen oikeuksia ottaen huomioon Euroopan neuvoston lapsiystävällisen oikeudenkäytön suuntaviivat.
- (8) Kun lapsi on epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisissa menettelyissä tai neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS ⁽⁶⁾ mukaisen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan menettelyn kohteena, jäljempänä 'etsitty', jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että lapsen etu otetaan aina ensisijaisesti huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan, jäljempänä 'perusoikeuskirja', 24 artiklan 2 kohdan mukaisesti.
- (9) Rikosoikeudellisissa menettelyissä epäiltyihin tai syytettyihin lapsiin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta voitaisiin vaalia heidän mahdollisuuttaan kehittyä ja sopeutua takaisin yhteiskuntaan.
- (10) Tätä direktiiviä olisi sovellettava lapsiin, jotka ovat epäiltyjä tai syytettyjä rikosoikeudellisissa menettelyissä, ja etsittyihin lapsiin. Etsittyihin lapsiin olisi sovellettava tämän direktiivin asiaa koskevia säännöksiä siitä lähtien, kun heidät pidätetään täytäntöönpanojäsenvaltiossa.
- (11) Tätä direktiiviä tai sen tiettyjä säännöksiä olisi sovellettava myös epäiltyihin tai syytettyihin henkilöihin rikosoikeudellisissa menettelyissä sekä etsittyihin, jotka olivat lapsia menettelyn kohteeksi joutuessaan mutta jotka ovat sen jälkeen täyttäneet 18 vuotta, jos tämän direktiivin soveltaminen on asianmukaista ottaen huomioon tapauksen kaikki olosuhteet, muun muassa asianomaisen henkilön kehitystaso ja haavoittuvuus.
- (12) Tapauksissa, joissa henkilö on täyttänyt 18 vuotta, kun hänestä tulee rikosoikeudellisissa menettelyissä epäilty tai syytetty, mutta rikoksentekehetyllä hän oli lapsi, jäsenvaltioita kannustetaan soveltamaan tässä direktiivissä säädettyjä menettelytakeita, kunnes kyseinen henkilö täyttää 21 vuotta; tämä koskee ainakin rikoksia, jotka epäilty tai syytetty on tehnyt ja joita koskevat tutkinta- ja syytetoimet on yhdistetty, koska ne liittyvät erottamattomasti rikosoikeudelliseen menettelyyn, joka on alkanut kyseisen henkilön ollessa alle 18-vuotias.
- (13) Jäsenvaltioiden olisi määritettävä lapsen ikä hänen oman lausuntonsa, lapsen henkilötietojen tarkastuksen, asiakirjojen ja muiden todisteiden perusteella ja, jos tällaisia todisteita ei ole käytettävissä tai niiden perusteella ei saada täyttä varmuutta, lääkärintarkastuksen perusteella. Lääkärintarkastuksen olisi oltava viimeinen keino, ja sitä tehtäessä olisi kunnioitettava tarkasti lapsen oikeuksia, fyysistä koskemattomuutta ja ihmisarvoa. Jos henkilön iästä jää edelleen epäilyksiä, hänen olisi tätä direktiiviä sovellettaessa oletettava olevan lapsi.

⁽¹⁾ EUVL C 115, 4.5.2010, s. 1.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU, annettu 20 päivänä lokakuuta 2010, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 280, 26.10.2010, s. 1).

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/13/EU, annettu 22 päivänä toukokuuta 2012, tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 142, 1.6.2012, s. 1).

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/48/EU, annettu 22 päivänä lokakuuta 2013, oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskevista menettelyistä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin (EUVL L 294, 6.11.2013, s. 1).

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (EUVL L 65, 11.3.2016, s. 1).

⁽⁶⁾ Neuvoston puitepäätös 2002/584/YOS, tehty 13 päivänä kesäkuuta 2002, eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä (EYVL L 190, 18.7.2002, s. 1).

- (14) Tätä direktiiviä ei olisi sovellettava tiettyihin vähäisiin rikkomuksiin. Sitä olisi kuitenkin sovellettava, jos epäilty tai syytetty lapsi on menettänyt vapautensa.
- (15) Joissakin jäsenvaltioissa jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää suhteellisen vähäisistä rikkomuksista rangaistuksen, joka on muu kuin vapaudenmenetys. Asia voi olla näin esimerkiksi tieliikenneriikkomusten osalta, joita tapahtuu runsaasti ja jotka saatetaan havaita liikenteenvalvonnan johdosta. Tällaisissa tilanteissa olisi epätarkoituksenmukaista edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset takaavat kaikki tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että tällainen viranomainen määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista, ja rangaistuksen määräämisestä on joko mahdollista valittaa tuomioistuimeen, jolla on toimivalta rikosasioissa, tai asia on muuten mahdollista siirtää tällaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, tätä direktiiviä olisi näin ollen sovellettava ainoastaan kyseisessä tuomioistuimessa tällaisen valituksen tai siirron johdosta käytävään menettelyyn.
- (16) Joissakin jäsenvaltioissa tiettyjä vähäisiä rikkomuksia, erityisesti vähäisiä tieliikenneriikkomuksia, yleisten kunnallisten määräysten vähäisiä rikkomuksia ja vähäistä yleisen järjestyksen loukkaamista, pidetään rikoksina. Tällaisissa tilanteissa olisi epätarkoituksenmukaista edellyttää, että toimivaltainen viranomainen takaa kaikki tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään vähäisten rikkomusten osalta, että vapaudenmenetystä ei voida määrätä seuraamukseksi, tätä direktiiviä olisi näin ollen sovellettava ainoastaan menettelyihin tuomioistuimessa, jolla on toimivalta rikosasioissa.
- (17) Tätä direktiiviä olisi sovellettava ainoastaan rikosoikeudellisiin menettelyihin. Sitä ei olisi sovellettava muuntyyppisiin menettelyihin eikä etenään menettelyihin, jotka on suunniteltu erityisesti lapsia varten ja jotka saattavat johtaa suojelu-, kurinpito- tai kasvatustoimenpiteisiin.
- (18) Tämän direktiivin täytäntöönpanossa olisi otettava huomioon direktiivien 2012/13/EU ja 2013/48/EU säännökset. Tässä direktiivissä säädetään lasten ja vanhempainvastuunkantajan tiedonsaantia koskevista täydentävistä lisätakeista, jotta lasten erityistarpeet ja haavoittuvuus voidaan ottaa huomioon.
- (19) Lasten olisi saatava tietoa oikeudellisen menettelyn kulkua koskevista yleisistä näkökohdista. Tätä varten heille olisi erityisesti annettava lyhyt selitys oikeudellisen menettelyn seuraavista vaiheista siinä määrin kuin tämä on mahdollista rikosoikeudellisen menettelyn kannalta sekä asianomaisten viranomaisten roolista. Annettavien tietojen tulisi riippua tapauksen olosuhteista.
- (20) Lasten olisi saatava tietoa oikeudesta lääkärintarkastukseen varhaisimmassa sopivassa menettelyn vaiheessa ja viimeistään vapaudenmenetyksen tapahtuessa, jos lapsen kohdistetaan tällainen toimenpide.
- (21) Jos lapsi menettää vapautensa, oikeuksia koskevaan ilmoitukseen, joka annetaan lapselle direktiivin 2012/13/EU mukaisesti, olisi sisällytettävä selkeät tiedot oikeuksista, jotka lapsella on tämän direktiivin nojalla.
- (22) Jäsenvaltioiden olisi annettava vanhempainvastuunkantajalle tiedot sovellettavista prosessuaalisista oikeuksista kirjallisesti, suullisesti tai molemmilla tavoilla. Tiedot olisi annettava mahdollisimman pian ja niin yksityiskohtaisina kuin on tarpeen menettelyn oikeudenmukaisuuden ja lapsen oikeuksien tehokkaan käytön takaamiseksi.
- (23) Joissakin olosuhteissa, jotka voivat liittyä myös ainoastaan yhteen vanhempainvastuunkantajaan, tiedot olisi annettava lapsen nimeämälle ja toimivaltaisen viranomaisen hyväksymälle muulle sopivalle aikuiselle. Esimerkki tällaisista olosuhteista on tilanne, jossa objektiiviset ja tosiasialliset perusteet viittaavat siihen tai antavat aihetta epäillä, että tietojen antaminen vanhempainvastuunkantajalle saattaisi vaarantaa merkittävästi rikosoikeudellisen menettelyn erityisesti silloin, kun todisteita saatetaan tuhota tai muuttaa, todistajiin saatetaan vaikuttaa tai vanhempainvastuunkantaja saattaa olla osallistunut väitettyyn rikolliseen toimintaan yhdessä lapsen kanssa.
- (24) Kun olosuhteet, jotka saivat toimivaltaiset viranomaiset antamaan tietoja muulle sopivalle aikuiselle kuin vanhempainvastuunkantajalle, lakkaavat olemasta, kaikki tiedot, jotka lapsi saa tämän direktiivin mukaisesti ja joilla on edelleen merkitystä oikeudellisessa menettelyssä, olisi annettava vanhempainvastuunkantajalle. Tämä vaatimus ei saisi pitkittää tarpeettomasti rikosoikeudellista menettelyä.

- (25) Epäillyillä tai syytetyillä lapsilla on oikeus käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU mukaisesti. Koska lapset ovat haavoittuvia eivätkä aina pysty täysin ymmärtämään ja seuraamaan rikosoikeudellista menettelyä, heillä olisi oltava avustaja tässä direktiivissä säädettyissä tilanteissa. Tällaisissa tilanteissa jäsenvaltioiden olisi järjestettävä lapselle avustaja, jollei lapsi tai vanhempainvastuunkantaja ole järjestänyt avustajaa. Jäsenvaltioiden olisi myönnettävä oikeusapua, jos tämä on tarpeen sen varmistamiseksi, että lapsella tosiasiaa on avustaja.
- (26) Avustajan apu tämän direktiivin nojalla edellyttää, että lapsella on oikeus käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU nojalla. Tästä syystä, jos direktiivin 2013/48/EU jonkin säännöksen soveltaminen tekisi mahdottomaksi sen, että lapsella on avustaja tämän direktiivin nojalla, kyseistä säännöstä ei olisi sovellettava lasten oikeuteen käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU nojalla. Toisaalta poikkeaminen tässä direktiivissä säädetystä oikeudesta avustajan apuun ei saisi vaikuttaa oikeuteen käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU mukaisesti eikä oikeuteen saada oikeusapua perusoikeuskirjan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen sekä kansallisen oikeuden ja muun unionin oikeuden mukaisesti.
- (27) Avustajan apua koskevia tämän direktiivin säännöksiä olisi sovellettava ilman aiheetonta viivästystä heti kun lapselle on annettu tieto siitä, että hän on epäilty tai syytetty. Tässä direktiivissä avustajan avulla tarkoitetaan sitä, että avustaja antaa oikeudellista tukea ja edustaa lasta rikosoikeudellisen menettelyn aikana. Jos tässä direktiivissä säädetään avustajan avusta kuulusteluissa, avustajan olisi oltava läsnä. Avustajan apu ei edellytä sitä, että avustaja on läsnä kunkin tutkintatoimen tai todisteiden keräämistöimen aikana, sanotun kuitenkin vaikuttamatta lapsen oikeuteen käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU mukaisesti.
- (28) Edellyttäen, että kunnioitetaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, jäsenvaltioiden velvoite myöntää epäillylle tai syytetylle lapselle avustaja tämän direktiivin mukaisesti ei koske seuraavia: lapsen henkilöllisyyden toteaminen; sen määrittäminen, olisiko tutkinta aloitettava; aseiden hallussapidon todentaminen tai muu vastaava turvallisuuteen liittyvä seikka; muiden kuin tässä direktiivissä nimenomaisesti tarkoitettujen tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien toteuttaminen, kuten ruumiintarkastus, fyysinen tarkastus, verikoe, alkoholitestit tai vastaava testi taikka valokuvien tai sormenjälkien ottaminen; tai lapsen saattaminen toimivaltaisen viranomaisen tutkittavaksi taikka luovuttaminen vanhempainvastuunkantajalle tai muulle sopivalle aikuiselle kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
- (29) Jos lapsesta, joka ei alun perin ollut epäilty tai syytetty, kuten todistajasta, tulee epäilty tai syytetty, hänellä olisi oltava oikeus olla todistamatta itseään vastaan ja oikeus vaieta unionin oikeuden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti, sellaisina kuin Euroopan unionin tuomioistuin, jäljempänä 'unionin tuomioistuin', ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ovat niitä tulkinneet. Tämän vuoksi tässä direktiivissä viitataan erikseen käytännön tilanteeseen, jossa tällaisesta lapsesta tulee poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä suorittaman kuulustelun aikana epäilty tai syytetty. Kun muusta lapsesta kuin epäillystä tai syytetyistä tulee tällaisen kuulustelun kuluessa epäilty tai syytetty, kuulustelu olisi keskeytettävä, kunnes lapselle on annettu tieto siitä, että hän on epäilty tai syytetty, ja hänellä on avustaja tämän direktiivin mukaisesti.
- (30) Edellyttäen, että kunnioitetaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, jäsenvaltioiden olisi voitava poiketa velvoitteesta myöntää avustaja silloin, kun tämä ei ole oikeasuhteista tapauksen olosuhteet huomioon ottaen, edellyttäen, että lapsen etu otetaan aina ensisijaisesti huomioon. Lapsella olisi joka tapauksessa oltava avustaja, kun hänet saatetaan toimivaltaisen tuomioistuimen tai tuomarin tutkittavaksi tutkintavankeudesta päättämiseksi missä tahansa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvassa menettelyn vaiheessa sekä tutkintavankeuden aikana. Lisäksi rikosoikeudelliseksi rangaistukseksi ei olisi määrättävä vapaudenmenetystä, jollei lapsi ole voinut käyttää avustajaa sellaisella tavalla, että hän on voinut käyttää oikeuttaan puolustukseen tehokkaasti ja joka tapauksessa istunkäsittelyn aikana. Jäsenvaltioiden olisi voitava tehdä tätä koskevia käytännön järjestelyjä.
- (31) Jäsenvaltioiden olisi voitava väliaikaisesti poiketa velvoitteesta myöntää avustaja oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa pakottavasta syystä, eli jos on kiireellinen tarve ehkäistä henkilön henkeen, vapauteen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset tai jos tutkintaviranomaisten on välttämätöntä toteuttaa välittömiä toimia, jotta estetään vakavaa rikosta koskevan rikosoikeudellisen menettelyn merkittävä vaarantuminen, muun muassa tietojen saamiseksi väitetyistä vakavaan rikokseen osallisista tai vakavaa rikosta koskevien tärkeiden todisteiden katoamisen välttämiseksi. Jostakin näistä pakottavista syistä tehdyn väliaikaisen poikkeuksen aikana toimivaltaisten viranomaisten olisi voitava kuulustella lasta ilman avustajan läsnäoloa edellyttäen, että hänelle on kerrottu, että hänellä on oikeus vaieta, ja hän voi käyttää kyseistä oikeutta ja että kuulustelu ei vaaranna oikeutta puolustukseen, mukaan luettuna oikeus olla todistamatta itseään vastaan.

Kuulustelu olisi siinä määrin kuin mahdollista voitava suorittaa ainoastaan sellaisten olennaisten tietojen saamiseksi, joiden avulla voidaan ehkäistä henkilön henkeen, vapauteen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset tai estää rikosoikeudellisten menettelyjen merkittävä vaarantuminen. Tämän väliaikaisen poikkeuksen väärinkäyttö vahingoittaisi lähtökohtaisesti peruuttamattomasti oikeutta puolustukseen.

- (32) Jäsenvaltioiden olisi selvästi asetettava kansallisessa lainsäädännössään perusteet ja kriteerit tällaiselle väliaikaiselle poikkeukselle, ja niiden olisi käytettävä sitä rajoitetusti. Kaikkien väliaikaisten poikkeusten olisi oltava oikeasuhteisia ja ajallisesti tiukasti rajoitettuja, niiden ei olisi perustuttava yksinomaan väitetyn rikoksen lajiin tai vakavuuteen, eivätkä ne saisi vaarantaa menettelyn yleistä oikeudenmukaisuutta. Jäsenvaltioiden olisi huolehdittava siitä, että kun muu toimivaltainen viranomainen kuin tuomari tai tuomioistuimien sallii väliaikaisen poikkeuksen tämän direktiivin nojalla, väliaikaisen poikkeuksen sallimista koskevaa päätöstä voidaan arvioida tuomioistuimissa ainakin oikeudenkäyntivaiheessa.
- (33) Lapsen ja hänen avustajansa välisen yhteydenpidon luottamuksellisuus on olennaisen tärkeää puolustautumis- oikeuksien tehokkaan käytön kannalta ja olennainen osa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Jäsenvaltioiden olisi tämän vuoksi poikkeuksetta kunnioitettava lapsen ja hänen avustajansa välisten tapaamisten ja muun yhteydenpidon luottamuksellisuutta käytettäessä tässä direktiivissä säädettyä oikeutta avustajaan. Tämä direktiivi ei vaikuta menettelyihin, jotka koskevat tilannetta, jossa on olemassa objektiivisia ja tosiasiallisia olosuhteita, jotka antavat aiheita epäillä, että kyseinen avustaja on osallinen rikokseen yhdessä lapsen kanssa. Avustajan rikollista toimintaa ei saisi pitää legitimiinä apuna lapselle tämän direktiivin yhteydessä. Velvoite kunnioittaa luottamuksellisuutta tarkoittaa sitä, että jäsenvaltiot pidättäytyvät häiritsemästä yhteydenpitoa tai kuuntelemasta sitä, ja sitä, että jos lapsi on menettänyt vapautensa tai on muuten valtion määräysvallassa olevassa paikassa, jäsenvaltiot varmistavat, että yhteydenpitoa koskevilla järjestelyillä taataan ja suojataan tällainen luottamuksellisuus. Sanottu ei rajoita vapautensa menettäneiden säilytystiloissa käytettäviä järjestelyjä, joilla estetään luvattomien lähetysten toimittaminen vapautensa menettäneille, kuten kirjeenvaihdon tarkastamista, edellyttäen, että tällaiset järjestelyt eivät anna toimivaltaisille viranomaisille mahdollisuutta lukea lapsen ja hänen avustajansa välisiä viestejä. Tällä direktiivillä ei liioin rajoiteta kansallisen lainsäädännön mukaisia menettelyjä, joiden mukaisesti kirjeenvaihdon eteenpäin toimittaminen voidaan kieltää, jos lähettäjä ei suostu siihen, että kirjeenvaihto toimitetaan ensin toimivaltaiselle tuomioistuimelle.
- (34) Tämä direktiivi ei rajoita luottamuksellisuuden rikkomista, kun se liittyy toimivaltaisten viranomaisten lailliseen valvontaoperaatioon. Tämä direktiivi ei myöskään rajoita Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 2 kohdan mukaisesti kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi esimerkiksi kansallisten tiedusteluviranomaisten toimesta tehtävää työtä tai työtä, joka kuuluu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 72 artiklan soveltamisalaan; viimeksi mainitun artiklan mukaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen kolmannen osan V osasto, joka koskee vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta, ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi.
- (35) Rikosoikeudellisessa menettelyssä epäillyllä tai syytetyllä lapsella olisi oltava oikeus yksilölliseen arviointiin, jossa selvitetään hänen erityistarpeensa suojelun, opetuksen, koulutuksen ja yhteiskuntaan sopeutumisen osalta sen määrittämiseksi, tarvitseeko lapsi erityistoimenpiteitä rikosoikeudellisen menettelyn aikana ja missä määrin hän niitä tarvitsee, mikä on hänen rikosoikeudellinen vastuunsa ja onko tietty seuraamus tai kasvatustoimenpide sopiva.
- (36) Yksilöllisessä arvioinnissa olisi otettava erityisesti huomioon lapsen persoonallisuus ja kehitystaso, lapsen taloudellinen ja sosiaalinen tausta sekä perhetausta, elinympäristö mukaan luettuna, ja lapsen mahdollinen erityinen haavoittuvuus, esimerkiksi oppimis- ja kommunikointivaikeudet.
- (37) Yksilöllisen arvioinnin laajuutta ja yksityiskohtaisuutta olisi voitava mukauttaa tapauksen olosuhteiden perusteella ottaen huomioon väitetyn rikoksen vakavuus ja toimenpiteet, joita voidaan toteuttaa, jos lapsen todetaan syyllistyneen kyseiseen rikokseen. Lapsesta äskettäin tehtyä yksilöllistä arviointia voitaisiin käyttää, jos se saatetaan ajan tasalle.
- (38) Toimivaltaisten viranomaisten olisi otettava yksilöllisestä arvioinnista saadut tiedot huomioon määrittäessään, onko toteutettava lasta koskevia erityisiä toimenpiteitä, kuten käytännön avun antaminen; arvioidessaan mahdollisten lapseen kohdistuvien turvaamistoimenpiteiden, kuten tutkintavankeutta tai vaihtoehtoisia toimenpiteitä koskevien päätösten, asianmukaisuutta ja tehokkuutta; ja tehdessään päätöksiä tai toteuttaessaan toimia rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä, myös rangaistusta määrättäessä, lapsen yksilölliset ominaisuudet

ja olosuhteet huomioon ottaen. Se, että yksilöllinen arviointi ei vielä ole saatavilla, ei saisi estää toimivaltaisia viranomaisia toteuttamasta tällaisia toimenpiteitä tai tekemästä tällaisia päätöksiä edellyttäen, että noudatetaan tässä direktiivissä säädettyjä ehtoja, mukaan lukien yksilöllisen arvioinnin suorittaminen varhaisimmassa sopivassa menettelyn vaiheessa. Ennen yksilöllistä arviointia suoritettavien toimenpiteiden tai tehtävien päätösten asianmukaisuutta ja tehokkuutta voitaisiin tarkastella uudelleen, kun yksilöllinen arviointi tulee saataville.

- (39) Yksilöllinen arviointi olisi suoritettava varhaisimmassa sopivassa menettelyn vaiheessa ja sellaiseen aikaan, että syyttäjä, tuomari tai muu toimivaltainen viranomainen ehtii ottamaan siitä saadut tiedot huomioon ennen syytteen nostamista oikeudenkäyntiä varten. Syyte olisi kuitenkin mahdollista nostaa, vaikka yksilöllistä arviointia ei ole saatavilla, edellyttäen, että tämä on lapsen edun mukaista. Näin voidaan menetellä esimerkiksi tapauksessa, jossa lapsi on tutkintavankeudessa ja yksilöllisen arvioinnin odottaminen saattaisi pidentää tarpeettomasti tutkintavankeuden kestoa.
- (40) Jäsenvaltioiden olisi voitava poiketa velvoitteesta suorittaa yksilöllinen arviointi, jos tällainen poikkeaminen on perusteltua tapauksen olosuhteiden nojalla ottaen huomioon muun muassa väitetyn rikoksen vakavuus ja toimenpiteet, jotka voitaisiin toteuttaa, jos lapsen todetaan syyllistyneen kyseiseen rikokseen, edellyttäen, että poikkeaminen on sopusoinnussa lapsen edun kanssa. Tällöin olisi otettava huomioon kaikki merkitykselliset tekijät, kuten se, onko lapsesta tehty äskettäin yksilöllinen arviointi rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä tai voidaanko kyseinen asia käsitellä ilman syytteen asettamista.
- (41) Velvollisuus huolehtia epäiltynä tai syytettynä olevista lapsista on edellytys lainkäytön oikeudenmukaisuudelle, etenkin jos lapsi on menettänyt vapautensa ja on tämän vuoksi erityisen heikossa asemassa. Vapautensa menettäneen lapsen henkilökohtaisen koskemattomuuden varmistamiseksi lapsella olisi oltava oikeus lääkärintarkastukseen. Lääkärin tai muun pätevän ammattihenkilön olisi tehtävä lääkärintarkastus joko toimivaltaitten viranomaisten aloitteesta erityisesti silloin, kun lapsen erityinen terveydentila antaa aihetta siihen, taikka lapsen, vanhempainvastuunkantajan tai lapsen avustajan pyynnöstä. Jäsenvaltioiden olisi määrättävä käytännön järjestelyistä, jotka koskevat tämän direktiivin mukaisesti suoritettavia lääkärintarkastuksia ja lasten pääsyä tällaisiin tarkastuksiin. Tällaiset järjestelyt voisivat kattaa esimerkiksi tilanteet, joissa samasta lapsesta tehdään lyhyen ajan kuluessa kaksi tai useampia lääkärintarkastusta koskevia pyyntöjä.
- (42) Lapset, jotka ovat epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisessa menettelyssä, eivät aina pysty ymmärtämään niiden kuulustelujen sisältöä, joihin he joutuvat. Jotta tällaisia lapsia voitaisiin suojella riittävästi, poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen suorittama kuulustelu olisi sen vuoksi tallennettava audiovisuaalisin keinoin, jos se on oikeasuhteista, kun otetaan huomioon muun muassa se, onko avustaja läsnä ja onko lapsi menettänyt vapautensa, edellyttäen että lapsen etu otetaan aina ensisijaisesti huomioon. Tässä direktiivissä ei edellytetä, että jäsenvaltiot tallentavat audiovisuaalisin keinoin tuomarin tai tuomioistuimen suorittaman lasten kuulustelun.
- (43) Kun audiovisuaalinen tallenne on tehtävä tämän direktiivin mukaisesti mutta tallentaminen on ylitsepäase-mättömän teknisen ongelman vuoksi mahdotonta, poliisin tai muu lainvalvontaviranomaisen olisi voitava kuulustella lasta ilman, että kuulustelu tallennetaan audiovisuaalisin keinoin, edellyttäen että teknisen ongelman ratkaisemiseksi on toteutettu kohtuulliseksi katsottavat toimet, kuulustelua ei ole asianmukaista lykätä ja tämä on sopusoinnussa lapsen edun kanssa.
- (44) Lapsen kuulustelu olisi joka tapauksessa suoritettava niin, että hänen ikänsä ja kehitystasonsa otetaan huomioon, riippumatta siitä, tallennetaanko kuulustelu audiovisuaalisin keinoin vai ei.
- (45) Vapautensa menettäneet lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Jotta vältettäisiin vapaudenmenetys ja erityisesti lapsen tutkintavankeus missä tahansa menettelyn vaiheessa ennen kuin tuomioistuin on määrittänyt lopullisesti, onko lapsi tehnyt rikoksen, olisi siten toteutettava erityistoimia, koska vapaudenmenetykseen liittyy lapsen fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen mahdollisesti vaikuttavia riskejä ja koska vapaudenmenetys saattaisi johtaa ongelmiin siltä osin kuin kyse on lapsen sopeutumisesta takaisin yhteiskuntaan. Jäsenvaltiot voisivat tehdä käytännön järjestelyjä, jotka koskevat tämän vaatimuksen soveltamista säilöönottotilanteissa, esimerkiksi laatia suuntaviivoja tai ohjeita poliisiviranomaisille. Tämä vaatimus ei joka tapauksessa rajoita poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen mahdollisuutta ottaa lapsi kiinni tapauksissa, joissa tämä vaikuttaa ensi arviolta olevan tarpeen, kuten esimerkiksi itse teossa tai välittömästi rikoksen tapahtuttua.

- (46) Toimivaltaisten viranomaisten olisi aina harkittava toimenpiteitä, jotka ovat vaihtoehtoisia tutkintavankeudelle (vaihtoehtoiset toimenpiteet), ja tällaisten toimenpiteiden olisi oltava mahdollisuuksien mukaan niiden käytettävissä. Vaihtoehtoisiin toimenpiteisiin voisi kuulua lapsen kieltäminen olemasta tietyissä paikoissa, velvollisuus oleskella tietyssä paikassa, yhteydenpidon rajoittaminen tiettyjen henkilöiden kanssa, velvollisuus ilmoittautua toimivaltaisille viranomaisille, osallistuminen koulutusohjelmiin tai, lapsen suostumuksella, osallistuminen terapia- tai vieroitusohjelmiin.
- (47) Tuomioistuimen, joka voisi toimia myös yhden tuomarin kokoonpanossa, olisi tarkasteltava säännöllisesti uudelleen lapsen määräämistä tutkintavankeuteen. Tuomioistuin voisi suorittaa tällaisen säännöllisen uudelleentarkastelun joko viran puolesta taikka lapsen, lapsen avustajan tai tuomioistuimen ulkopuolisen oikeusviranomaisen, erityisesti syyttäjän, pyynnöstä. Jäsenvaltioiden olisi säädettävä asiaa koskevista käytännön järjestelyistä muun muassa sellaisen tilanteen osalta, jossa tuomioistuin on jo suorittanut säännöllisen uudelleentarkastelun viran puolesta ja lapsi tai lapsen avustaja pyytää uuden uudelleentarkastelun suorittamista.
- (48) Jos lapsi on tutkintavankeudessa, hänen olisi saatava osakseen erityisiä suojelutoimenpiteitä. Hänet on lapsen oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen 37 artiklan c alakohdan mukaan erityisesti pidettävä erillään aikuisista, paitsi jos katsotaan olevan lapsen edun mukaista toimia toisin. Kun tutkintavankeudessa oleva lapsi täyttää 18 vuotta, hänet olisi oltava mahdollista pitää edelleen erillään aikuisista, jos se on perusteltua kyseisen henkilön olosuhteet huomioon ottaen. Lasten haavoittuvuuden vuoksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tapaan, jolla tutkintavankeudessa olevia lapsia kohdellaan. Lapsilla olisi oltava pääsy koulutukseen tarpeidensa mukaisesti.
- (49) Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että rikoksesta epäillyt tai syytetyt lapset, jotka poliisi on ottanut säilöön, pidetään erillään aikuisista, paitsi jos katsotaan olevan lapsen edun mukaista toimia toisin tai jos poikkeuksellisissa olosuhteissa ei ole käytännössä mahdollista toimia näin, edellyttäen, että lapset pidetään säilössä yhdessä aikuisten kanssa tavalla, joka on sopusoinnussa lapsen edun kanssa. Esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla lapsia olisi voitava poikkeuksellisesti pitää poliisin säilössä aikuisten kanssa, paitsi jos tämä on lapsen edun vastaista. Tällaisissa tilanteissa toimivaltaisilta viranomaisilta olisi edellytettävä erityistä valppautta lapsen fyysisen koskemattomuuden ja hyvinvoinnin suojelemiseksi.
- (50) Lapsia olisi voitava pitää tutkintavankeudessa nuorten aikuisten kanssa, paitsi jos tämä on lapsen edun vastaista. Jäsenvaltioiden olisi määriteltävä, mitä henkilöitä pidetään nuorina aikuisina kansallisen lainsäädännön ja kansallisten menettelyjen mukaisesti. Jäsenvaltioita kannustetaan määrittelemään, että yli 24-vuotiaita ei pidetä nuorina aikuisina.
- (51) Jos lapsi on tutkintavankeudessa, jäsenvaltioiden olisi toteutettava tässä direktiivissä säädettyjä asianmukaisia toimenpiteitä. Tällaisilla toimenpiteillä olisi muun muassa varmistettava, että oikeus perhe-elämään toteutuu tosiasiallisesti ja säännöllisesti. Lapsella olisi oltava oikeus ylläpitää säännöllisesti yhteyksiä vanhempiinsa, perheeseensä ja ystäviinsä tapaamisten ja kirjeenvaihdon kautta, ellei lapsen etu tai oikeuden toteutuminen edellytä poikkeuksellisia rajoituksia.
- (52) Jäsenvaltioiden olisi myös toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan lapsen uskonnon- ja vakaumuksenvapauden kunnioittaminen. Jäsenvaltioiden olisi erityisesti pidätyttävä puuttumasta lapsen uskontoon tai vakaumukseen. Jäsenvaltioilta ei kuitenkaan vaadita aktiivisia toimia lapsen uskonnonharjoituksen tukemiseksi.
- (53) Jäsenvaltioiden olisi myös tarvittaessa toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä muissa vapaudenmenetystilanteissa. Toteutettujen toimenpiteiden olisi oltava oikeasuhteisia ja asianmukaisia vapaudenmenetyksen luonteeseen, kuten poliisin säilöönottoon tai tutkintavankeuteen, sekä sen kestoon nähden.
- (54) Ammattihenkilöiden, jotka ovat suorassa yhteydessä lapsiin, olisi otettava huomioon eri-ikäisten lasten erityistarpeet ja varmistettava, että menettelyjä mukautetaan vastaavasti. Kyseisille ammattihenkilöille olisi tätä varten annettava erityistä koulutusta lasten kanssa toimimisesta.
- (55) Lapsia olisi kohdeltava tavalla, joka soveltuu heidän ikäänsä, kehitystasoonsa ja ymmärtämiskykyynsä, ottaen huomioon heidän mahdolliset erityistarpeensa, mukaan lukien kommunikaatiovaikeudet.

- (56) Ottaen huomioon oikeusperinteiden ja -järjestelmien erot eri jäsenvaltioissa lasten yksityisyys rikosoikeudellisten menettelyjen aikana olisi varmistettava mahdollisimman hyvin, jotta muun muassa helpotetaan lasten sopeutumista takaisin yhteiskuntaan. Jäsenvaltioiden olisi säädettävä, että lapsia koskevat tuomioistuinkäsittelyt järjestetään yleensä suljetuin ovin, tai sallittava, että tuomioistuin tai tuomari voi päättää järjestää tällaiset käsittelyt suljetuin ovin. Tämä ei rajoita päätösten antamista julkisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaisesti.
- (57) Lapsilla olisi oltava oikeus saada vanhempainvastuunkantaja mukaan tuomioistuinkäsittelyihin, joissa käsitellään heitä koskevia asioita. Jos lapsella on enemmän kuin yksi vanhempainvastuunkantaja, lapsella olisi oltava oikeus saada mukaan kaikki heistä, paitsi jos tämä ei ole käytännössä mahdollista toimivaltaisten viranomaisten kohtuullisiksi katsottavista toimista huolimatta. Jäsenvaltioiden olisi määrättävä käytännön järjestelyistä, jotka koskevat lasten oikeutta saada vanhempainvastuunkantaja mukaan tuomioistuinkäsittelyihin, joissa käsitellään heitä koskevia asioita, sekä ehdoista, joiden mukaisesti tuomioistuinkäsittelyssä mukana oleva henkilö voidaan tilapäisesti poistaa istunnosta. Tällaiset järjestelyt voivat koskea muun muassa tilannetta, jossa vanhempainvastuunkantaja ei voi tilapäisesti olla lapsen mukana tai jossa vanhempainvastuunkantaja ei halua käyttää mahdollisuutta olla lapsen mukana, edellyttäen, että lapsen etu otetaan huomioon.
- (58) Joissakin olosuhteissa, jotka voivat liittyä myös ainoastaan yhteen vanhempainvastuunkantajista, lapsella olisi oltava oikeus saada mukaan tuomioistuinkäsittelyihin muu sopiva aikuinen kuin vanhempainvastuunkantaja. Tällaisista olosuhteista on kyse esimerkiksi silloin, kun vanhempainvastuunkantajan mukanaolo saattaisi vaarantaa merkittävästi rikosoikeudellisen menettelyn, erityisesti jos objektiiviset ja tosiasialliset olosuhteet viittaavat siihen tai antavat aihetta epäillä, että todisteita saatetaan tuhota tai muuttaa, todistajiin saatetaan vaikuttaa tai vanhempainvastuunkantaja saattaa olla osallistunut väitettyyn rikolliseen toimintaan yhdessä lapsen kanssa.
- (59) Lapsella olisi tämän direktiivin mukaisesti oltava myös oikeus saada vanhempainvastuunkantaja mukaan muissa menettelyn vaiheissa, joissa lapsi on läsnä, kuten poliisi kuulustelujen aikana.
- (60) Syytetyn oikeus olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä perustuu perusoikeuskirjan 47 artiklassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa määrättyyn oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan oikeuteen, sellaisena kuin unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ovat sitä tulkinneet. Jäsenvaltioiden olisi toteutettava asianmukaiset toimenpiteet lapsen kannustamiseksi olemaan läsnä häntä koskevassa oikeudenkäynnissä, mukaan lukien kutsumalla lapsi henkilökohtaisesti kuultavaksi ja lähettämällä kutsusta kopio vanhempainvastuunkantajalle tai, jos tämä olisi lapsen edun vastaista, muulle sopivalle aikuiselle. Jäsenvaltioiden olisi säädettävä käytännön järjestelyistä, jotka koskevat lapsen läsnäoloa oikeudenkäynnissä. Järjestelyihin voisi kuulua määräyksiä ehdoista, joiden mukaisesti lapsi voidaan tilapäisesti poistaa oikeudenkäynnistä.
- (61) Tiettyjä tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia olisi sovellettava etsittyyn lapseen siitä hetkestä, kun hänet pidätetään täytäntöönpanojäsenvaltiossa.
- (62) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva menettely on keskeisen tärkeä rikosasioissa tehtävälle yhteistyölle jäsenvaltioiden välillä. Puitepäätökseen 2002/584/YOS sisältyvien määräaikojen noudattaminen on tällaisen yhteistyön kannalta olennaista. Kyseisiä määräaikoja olisi näin ollen noudatettava samalla kun etsittyjen lasten olisi voitava käyttää täysimääräisesti tämän direktiivin mukaisia oikeuksiaan eurooppalaista pidätysmääräystä koskevissa menettelyissä.
- (63) Jäsenvaltioiden olisi toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että tuomareilla ja syyttäjillä, jotka osallistuvat lapsia koskeviin rikosoikeudellisiin menettelyihin, on alan erityispuoleisuus tai tosiasiallinen mahdollisuus erityiseen koulutukseen, joka koskee etenkin lapsen oikeuksia, asianmukaista kuulustelutekniikkaa, lapsipsykologiaa ja lapsen tarpeisiin mukautettua viestinnän kieltä. Jäsenvaltioiden olisi myös toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä, joilla edistetään tällaisen erityisen koulutuksen antamista avustajille, jotka osallistuvat lapsia koskeviin rikosoikeudellisiin menettelyihin.
- (64) Jotta tämän direktiivin vaikuttavuutta voidaan seurata ja arvioida, on tarpeen kerätä saatavilla olevista tiedoista merkityksellistä tietoa tässä direktiivissä säädettyjen oikeuksien toteutumisesta. Näitä tietoja ovat oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten tallentamat tiedot sekä mahdollisuuksien mukaan terveys- ja sosiaalipalvelujen keräämät hallinnolliset tiedot tässä direktiivissä säädettyjen oikeuksien osalta, erityisesti avustajan käyttöönsä saaneiden lasten määrä, toteutettujen yksilöllisten arviointien määrä, kuulusteluista tehtyjen audiovisuaalisten tallenteiden määrä ja vapautensa menettäneiden lasten määrä.

- (65) Jäsenvaltioiden olisi kunnioitettava tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia ja taattava, että ne toteutuvat ilman minkäänlaista syrjintää, joka perustuu rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun sellaiseen seikkaan.
- (66) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tunnustettuja perusoikeuksia ja periaatteita, mukaan lukien kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto, oikeus vapauteen ja turvallisuuteen, yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen, oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, lapsen oikeudet, vammaisten integroituminen yhteiskuntaan, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen. Tämä direktiivi olisi pantava täytäntöön näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.
- (67) Tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä. Jäsenvaltioiden olisi voitava laajentaa tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia paremman suojan tason tarjoamiseksi. Parempi suojan taso ei saisi olla este oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroiselle tunnustamiselle, jota näiden vähimmäissääntöjen on tarkoitus helpottaa. Jäsenvaltioiden myöntämän suojan taso ei saisi milloinkaan alittaa perusoikeuskirjassa tai Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määrättyjä vaatimuksia, sellaisina kuin unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsevat.
- (68) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän direktiivin tavoitteita, joita ovat yhteisten vähimmäisvaatimusten asettaminen rikosoikeudellisissa menettelyissä epäiltyjä ja syytettyjä lapsia koskeville menettelytakeille, vaan ne voidaan toiminnan laajuuden ja vaikutusten vuoksi saavuttaa paremmin unionin tasolla. Sen vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.
- (69) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitettyssä, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 21 olevien 1 ja 2 artiklan mukaisesti nämä jäsenvaltiot eivät osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido näitä jäsenvaltioita eikä sitä sovelleta näihin jäsenvaltioihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta mainitun pöytäkirjan 4 artiklan soveltamista.
- (70) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitettyssä, Tanskan asemasta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 22 olevien 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän direktiivin hyväksymiseen, direktiivi ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskaan.
- (71) Jäsenvaltiot ovat selittävistä asiakirjoista 28 päivänä syyskuuta 2011 annetun jäsenvaltioiden ja komission yhteisen poliittisen lausuman⁽¹⁾ mukaisesti sitoutuneet perustelluissa tapauksissa liittämään ilmoituksen toimenpiteistä, jotka koskevat direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, yhden tai useamman asiakirjan, joista käy ilmi direktiivin osien ja kansallisen lainsäädännön osaksi saattamiseen tarkoitettujen välineiden vastaavien osien suhde. Tämän direktiivin osalta lainsäätäjää pitää tällaisten asiakirjojen toimittamista perusteltuna,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

1 artikla

Kohde

Tässä direktiivissä säädetään yhteisistä vähimmäissäännöistä tietyille oikeuksille sellaisten lasten osalta, jotka ovat

- a) epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisissa menettelyissä; tai
- b) puitepäätöksen 2002/584/YOS mukaisen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan menettelyn kohteena, jäljempänä 'etsitty'.

⁽¹⁾ EUVLC 369, 17.12.2011, s. 14.

2 artikla

Soveltamisala

1. Tätä direktiiviä sovelletaan lapsiin, jotka ovat epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisissa menettelyissä. Sitä sovelletaan sen kysymyksen lopulliseen ratkaisemiseen saakka, onko epäilty tai syytetty tehnyt rikoksen, sekä tarvittaessa rangaistuksen määräämiseen ja muutoksenhaun ratkaisemiseen saakka.

2. Tätä direktiiviä sovelletaan etsittyyn lapseen 17 artiklan mukaisesti siitä lähtien, kun hänet pidätetään täytäntöönpanojäsenvaltiossa.

3. Tätä direktiiviä tai sen tiettyjä säännöksiä, lukuun ottamatta 5 artiklaa, 8 artiklan 3 kohdan b alakohtaa ja 15 artiklaa siltä osin kuin kyseisissä säännöksissä viitataan vanhempainvastuunkantajaan, sovelletaan tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin, jotka olivat lapsia menettelyn kohteeksi joutuessaan mutta jotka ovat sen jälkeen täyttäneet 18 vuotta, jos tämän direktiivin tai sen tiettyjen säännösten soveltaminen on asianmukaista ottaen huomioon tapauksen kaikki olosuhteet, muun muassa asianomaisen henkilön kehitystaso ja haavoittuvuus. Jäsenvaltiot voivat päättää, että tätä direktiiviä ei sovelleta sen jälkeen, kun asianomainen henkilö on täyttänyt 21 vuotta.

4. Tätä direktiiviä sovelletaan lapsiin, jotka eivät aluksi olleet epäiltyjä tai syytettyjä mutta joista poliisin tai muun lainvalvontaviranomaisen suorittaman kuulustelun aikana tulee epäiltyjä tai syytettyjä.

5. Tämä direktiivi ei vaikuta rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa koskeviin kansallisiin sääntöihin.

6. Kun kyse on vähäisistä rikkomuksista ja

a) jos jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää rangaistuksen, ja tällaisen rangaistuksen määräämisestä on mahdollista valittaa tällaiseen tuomioistuimeen tai saattaa se tällaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi; tai

b) jos rangaistukseksi ei voida määrätä vapaudenmenetystä,

tätä direktiiviä sovelletaan ainoastaan menettelyihin tuomioistuimessa, jolla on toimivalta rikosasioissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Tätä direktiiviä on joka tapauksessa sovellettava kaikilta osin, jos lapsi menettää vapautensa, riippumatta siitä, missä vaiheessa rikosoikeudellinen menettely on.

3 artikla

Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan

1) 'lapsella' alle 18-vuotiaasta henkilöä;

2) 'vanhempainvastuunkantajalla' ketä tahansa henkilöä, jolla on vanhempainvastuu lapseen nähden;

3) 'vanhempainvastuulla' oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella, mukaan lukien oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus.

Mikäli ei ole varmuutta siitä, onko henkilö täyttänyt 18 vuotta, hänen oletetaan ensimmäisen kohdan 1 alakohtaa sovellettaessa olevan lapsi.

4 artikla

Tiedonsaantioikeus

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun lapselle annetaan tieto siitä, että hän on epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisessa menettelyssä, hänelle ilmoitetaan viipymättä hänen oikeuksistaan direktiivin 2012/13/EU mukaisesti sekä oikeudellisen menettelyn kulkua koskevista yleisistä näkökohdista.

Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että lapselle ilmoitetaan tässä direktiivissä säädetyistä oikeuksista. Lapselle on ilmoitettava

- a) viipymättä, kun hänelle on annettu tieto siitä, että hän on epäilty tai syytetty,
  - i) oikeudesta vanhempainvastuunkantajan tiedonsaantiin, kuten 5 artiklassa säädetään;
  - ii) oikeudesta avustajan apuun, kuten 6 artiklassa säädetään;
  - iii) oikeudesta yksityisyyden suojaan, kuten 14 artiklassa säädetään;
  - iv) oikeudesta saada vanhempainvastuunkantaja mukaan muissa menettelyn vaiheissa kuin tuomioistuinkäsittelyissä, kuten 15 artiklan 4 kohdassa säädetään;
  - v) oikeudesta oikeusapuun, kuten 18 artiklassa säädetään;
- b) varhaisimmassa sopivassa menettelyn vaiheessa
  - i) oikeudesta yksilölliseen arviointiin, kuten 7 artiklassa säädetään;
  - ii) oikeudesta lääkärintarkastukseen, oikeus lääkintäapuun mukaan luettuna, kuten 8 artiklassa säädetään;
  - iii) oikeudesta vapaudenmenetyksen keston rajoittamiseen ja vaihtoehtojen toimenpiteiden käyttöön, oikeus tutkintavankeuden säännölliseen uudelleentarkasteluun mukaan luettuna, kuten 10 ja 11 artiklassa säädetään;
  - iv) oikeudesta saada vanhempainvastuunkantaja mukaan tuomioistuinkäsittelyihin, kuten 15 artiklan 1 kohdassa säädetään;
  - v) oikeudesta olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä, kuten 16 artiklassa säädetään;
  - vi) oikeudesta tehokkaihin oikeussuojakeinoihin, kuten 19 artiklassa säädetään;
- c) vapaudenmenetyksen tapahtuessa oikeudesta tietynlaiseen kohteluun vapaudenmenetyksen aikana, kuten 12 artiklassa säädetään.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitetut tiedot annetaan kirjallisesti, suullisesti tai molemmilla tavoilla sekä selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä ja että annetut tiedot kirjataan kansallisen lainsäädännön mukaista kirjaamismenettelyä käyttäen.

3. Jos lapselle annetaan oikeuksia koskeva ilmoitus direktiivin 2012/13/EU mukaisesti, jäsenvaltioiden on varmistettava, että kyseiseen ilmoitukseen liitetään viittaus oikeuksiin, jotka lapsella on tämän direktiivin nojalla.

5 artikla

Oikeus vanhempainvastuunkantajan tiedonsaantiin

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vanhempainvastuunkantajalle annetaan mahdollisimman pian tiedot, jotka lapsella on oikeus saada 4 artiklan mukaisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava lapsen nimeämälle ja toimivaltaisen viranomaisen hyväksymälle muulle sopivalle aikuiselle, jos kyseisten tietojen antaminen vanhempainvastuunkantajalle

- a) olisi lapsen edun vastaista;
- b) ei ole mahdollista, koska kohtuulliseksi katsottavien toimien jälkeen vanhempainvastuunkantajaan ei saada yhteyttä tai hänen henkilöllisyytensä ei ole tiedossa;
- c) saattaisi objektiivisten ja tosiasiallisten olosuhteiden perusteella vaarantaa merkittävästi rikosoikeudellisen menettelyn.

Jos lapsi ei ole nimennyt muuta sopivaa aikuista tai jos toimivaltainen viranomainen ei hyväksy lapsen nimeämää aikuista, toimivaltaisen viranomaisen on lapsen etu huomioon ottaen nimettävä joku toinen henkilö ja annettava tiedot tälle. Tämä henkilö voi olla myös lasten suojelusta tai hyvinvoinnista vastaavan viranomaisen tai muun laitoksen edustaja.

3. Kun olosuhteet, jotka johtivat 2 kohdan a, b tai c alakohdan soveltamiseen, lakkaavat olemasta, kaikki tiedot, jotka lapsi saa 4 artiklan mukaisesti ja joilla on edelleen merkitystä oikeudellisessa menettelyssä, on annettava vanhempainvastuunkantajalle.

6 artikla

Avustajan apu

1. Lapsella, joka on epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisessa menettelyssä, on oikeus käyttää avustajaa direktiivin 2013/48/EU mukaisesti. Tämä direktiivi ja varsinkaan tämä artikla ei millään tavalla vaikuta tähän oikeuteen.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on avustaja tämän artiklan mukaisesti, jotta hän voi tehokkaasti käyttää oikeutta puolustukseen.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsi saa avustajan ilman aiheetonta viivästystä heti, kun hänelle on annettu tieto siitä, että hän on epäilty tai syytetty. Lapsella on joka tapauksessa oltava avustaja mistä hyvänsä seuraavasta ajankohdasta alkaen, sen mukaan mikä niistä on aikaisin:

- a) ennen kuin poliisi tai muu lainvalvonta- tai oikeusviranomainen kuulustelee häntä;
- b) tutkinta- tai muiden toimivaltaisten viranomaisten suorittaessa tutkintatoimia tai muita todisteiden keräämistöimiä 4 kohdan c alakohdan mukaisesti;
- c) ilman aiheetonta viivästystä vapaudenmenetyksen jälkeen;
- d) hyvissä ajoin ennen rikosasioissa toimivaltaiseen tuomioistuimeen kutsutun lapsen kuulemista kyseisessä tuomioistuimessa.

4. Avustajan apu tarkoittaa seuraavaa:

- a) jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on oikeus tavata yksityisesti avustajaa, joka edustaa häntä, ja pitää yhteyttä tämän kanssa, myös ennen poliisin tai muun lainvalvonta- tai oikeusviranomaisen suorittamaa kuulustelua;
- b) jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on avustaja kuulustelun aikana ja että avustaja voi tosiasiallisesti osallistua hänen kuulusteluunsa. Tällaisen osallistumisen on tapahduttava kansallisen lainsäädännön mukaisten menettelyjen mukaisesti, edellyttäen, että kyseiset menettelyt eivät rajoita kyseessä olevan oikeuden tosiasiallista käyttöä tai olennaista tarkoitusta. Kun avustaja osallistuu kuulusteluun, osallistuminen on kirjattava kansallisen lainsäädännön mukaista kirjaamismenettelyä käyttäen;

c) jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on avustaja ainakin seuraavien tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien aikana, jos kyseisistä toimista on säädetty kansallisessa lainsäädännössä ja jos epäillyn tai syytetyn on oltava tai hän saa olla läsnä kyseisen toimen aikana:

- i) ryhmätunnistukset;
- ii) vastakkainkuulustelut;
- iii) rikospaikan rekonstruoinnit.

5. Jäsenvaltioiden on kunnioitettava lapsen ja hänen avustajansa välisen yhteydenpidon luottamuksellisuutta käytettäessä tämän direktiivin mukaista oikeutta avustajaan. Tällaiseen yhteydenpitoon kuuluvat tapaamiset, kirjeenvaihto, puhelinkeskustelut ja muunlainen kansallisen lainsäädännön nojalla sallittu yhteydenpito.

6. Edellyttäen, että kunnioitetaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja että lapsen etu otetaan aina ensisijaisesti huomioon, jäsenvaltiot voivat poiketa 3 kohdasta silloin, kun avustajan apu ei ole oikeasuhteista tapauksen olosuhteissa, ottaen huomioon väitetyn rikoksen vakavuus, tapauksen monimutkaisuus ja toimenpiteet, joita voidaan toteuttaa tällaisen rikoksen johdosta.

Jäsenvaltioiden on joka tapauksessa varmistettava, että lapsella on avustaja

- a) silloin, kun hänet saatetaan toimivaltaisen tuomioistuimen tai tuomarin tutkittavaksi tutkintavankeudesta päättämiseksi missä tahansa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvassa menettelyn vaiheessa; ja
- b) tutkintavankeuden aikana.

Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että rikosoikeudelliseksi rangaistukseksi määrätään vapaudenmenetyks ainoastaan, jos lapsi on voinut käyttää avustajaa sellaisella tavalla, että hän on voinut käyttää oikeutta puolustukseen tehokkaasti, ja joka tapauksessa istuntokäsittelyn aikana.

7. Jos lapsella on oltava avustaja tämän artiklan mukaisesti mutta avustaja ei ole läsnä, toimivaltaisten viranomaisten on lykättävä lapsen kuulustelua tai muita 4 artiklan c alakohdassa säädettyjä tutkintatoimia tai todisteiden keräämistöimiä kohtuullisen ajan, jotta avustaja voi saapua paikalle tai, jos lapsi ei ole nimennyt avustajaa, jotta lapselle voidaan järjestää avustaja.

8. Jäsenvaltiot voivat poikkeuksellisissa olosuhteissa ja vain oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa väliaikaisesti poiketa 3 kohdassa säädettyjen oikeuksien soveltamisesta siltä osin kuin tämä on tapauksen erityisolosuhteet huomioon ottaen perusteltua jommastakummasta seuraavasta pakottavasta syystä:

- a) jos on kiireellinen tarve ehkäistä henkilön henkeen, vapauteen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuvat vakavat haitalliset seuraukset;
- b) jos tutkintaviranomaisten on välttämätöntä toteuttaa välittömiä toimia, jotta estetään vakavaa rikosta koskevan rikosoikeudellisen menettelyn merkittävä vaarantuminen.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset ottavat tätä kohtaa soveltaessaan huomioon lapsen edun.

Päätöksen kuulustelun suorittamisesta ilman avustajaa tämän kohdan nojalla voi tehdä ainoastaan tapauskohtaisesti joko oikeusviranomainen tai, edellyttäen että tällainen päätös voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun, muu toimivaltainen viranomainen.

7 artikla

Oikeus yksilölliseen arviointiin

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsen suojelua, koulutusta ja yhteiskuntaan sopeutumista koskevat erityiset tarpeet otetaan huomioon.

2. Tätä varten lapsesta, joka on epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisessa menettelyssä, on tehtävä yksilöllinen arviointi. Yksilöllisessä arvioinnissa on otettava erityisesti huomioon lapsen persoonallisuus ja kehitystaso, lapsen taloudellinen ja sosiaalinen tausta sekä perhetausta ja lapsen mahdollinen erityinen haavoittuvuus.

3. Yksilöllisen arvioinnin laajuus ja yksityiskohtaisuus voi vaihdella tapauksen olosuhteiden perusteella, niiden toimenpiteiden perusteella, joita voidaan toteuttaa, jos lapsen todetaan syyllistyneen väitettyyn rikokseen, ja sen perusteella, onko lapsesta tehty äskettäin yksilöllinen arviointi.

4. Yksilöllisessä arvioinnissa on selvitettävä ja kirjattava asianomaisen jäsenvaltion kirjaamismenettelyn mukaisesti lapsen yksilöllisiä ominaisuuksia ja olosuhteita koskevat tiedot, joista voi olla hyötyä toimivaltaisille viranomaisille, kun ne

- a) määrittävät, onko toteutettava lapsen edun mukaisia erityisiä toimenpiteitä;
- b) arvioivat mahdollisten lapsen kohdistuvien turvaamistoimenpiteiden asianmukaisuutta ja tehokkuutta;
- c) tekevät päätöksiä tai toteuttavat toimia rikosoikeudellisen menettelyn yhteydessä, myös rangaistusta määrätessään.

5. Yksilöllinen arviointi on tehtävä varhaisimmassa sopivassa menettelyn vaiheessa ja ennen syytteen asettamista, jollei 6 kohdasta muuta johdu.

6. Vaikka yksilöllistä arviointia ei ole saatavilla syyte voidaan kuitenkin nostaa, jos tämä on lapsen edun mukaista ja yksilöllinen arviointi on joka tapauksessa saatavilla istuntokäsittelyn alkaessa.

7. Yksilöllinen arviointi on tehtävä niin, että lapsi osallistuu siihen tiiviisti. Sen suorittaa pätevä henkilöstö noudattaen mahdollisuuksien mukaan monialaista lähestymistapaa, ja mukana on tarvittaessa vanhempainvastuunkantaja tai 5 ja 15 artiklassa tarkoitettu muu sopiva aikuinen ja/tai erikoistunut ammattihenkilö.

8. Jos seikat, joihin yksilöllinen arviointi perustuu, muuttuvat merkittävästi, jäsenvaltioiden on varmistettava, että arviointi saatetaan ajan tasalle rikosoikeudellisen menettelyn aikana.

9. Jäsenvaltiot voivat poiketa velvoitteesta tehdä yksilöllinen arviointi, jos tällainen poikkeaminen on perusteltua tapauksen olosuhteissa ja edellyttäen, että se on sopusoinnussa lapsen edun kanssa.

8 artikla

Oikeus lääkärintarkastukseen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vapautensa menettäneellä lapsella on oikeus päästä ilman aiheutonta viivästystä lääkärintarkastukseen, jossa on erityisesti tarkoitus arvioida hänen yleistä henkistä ja fyysistä tilaansa. Lääkärintarkastuksen on oltava mahdollisimman noninvasiivinen, ja lääkärin tai muun pätevän ammattihenkilön on tehtävä se.

2. Lääkärintarkastuksen tulokset on otettava huomioon määritettäessä lapsen kykyä olla kuulustelun, muiden tutkintatoimien tai todisteiden keräämistöimien taikka minkä tahansa muiden häneen suunnattujen tai suunnattavien toimenpiteiden kohteena.

3. Lääkärintarkastus on tehtävä joko toimivaltaisten viranomaisten aloitteesta erityisesti silloin, kun lapsen erityinen terveydentila antaa aiheutta siihen, tai jonkun seuraavista henkilöistä esittämästä pyynnöstä:

- a) lapsi;
- b) vanhempainvastuunkantaja tai 5 ja 15 artiklassa tarkoitettu muu sopiva aikuinen;
- c) lapsen avustaja.

4. Lääkärintarkastuksen johtopäätös on esitettävä kirjallisesti. Tarvittaessa on annettava lääkintäapua.
5. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että olosuhteiden niin vaatiessa tehdään toinen lääkärintarkastus.

9 artikla

Kuulustelun tallentaminen audiovisuaalisin keinoin

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että poliisin tai muiden lainvalvontaviranomaisten rikosoikeudellisen menettelyn aikana suorittamat lapsen kuulustelut tallennetaan audiovisuaalisin keinoin, jos se on tapauksen olosuhteisiin nähden oikeasuhteista, ottaen huomioon muun muassa se, onko avustaja läsnä ja onko lapsi menettänyt vapautensa, edellyttäen, että lapsen etu otetaan aina ensisijaisesti huomioon.
2. Jos kuulustelua ei tallenneta audiovisuaalisin keinoin, se on tallennettava muulla asianmukaisella tavalla, esimerkiksi laatimalla kirjallinen pöytäkirja, joka tarkastetaan asianmukaisesti.
3. Tällä artiklalla ei rajoiteta mahdollisuutta esittää ainoastaan lapsen henkilöllisyyden määrittämiseksi kysymyksiä ilman audiovisuaalista tallentamista.

10 artikla

Vapaudenmenetyksen keston rajoittaminen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsen vapaudenmenetys missä tahansa menettelyn vaiheessa on mahdollisimman lyhytaikainen. Lapsen ikä ja hänen yksilöllinen tilanteensa sekä tapauksen erityiset olosuhteet on otettava asianmukaisesti huomioon.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsi määrätään menettämään vapautensa, erityisesti tutkintavankeuteen, vasta viimeisenä keinona. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tutkintavankeus perustuu perusteltuun päätökseen, joka voidaan saattaa oikeudelliseen uudelleentarkasteluun tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on myös tarkasteltava tällaista päätöstä säännöllisesti uudelleen kohtuullisin väliajoin joko viran puolesta taikka lapsen, lapsen avustajan tai tuomioistuimen ulkopuolisen oikeusviranomaisen pyynnöstä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän kohdan nojalla tehtävät päätökset tehdään ilman aiheetonta viivästystä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta oikeuslaitoksen riippumattomuutta.

11 artikla

Vaihtoehtoiset toimenpiteet

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaisilla viranomaisilla on, sikäli kuin se on mahdollista, käytettävissään toimenpiteitä, jotka ovat vaihtoehtoisia tutkintavankeudelle (vaihtoehtoiset toimenpiteet).

12 artikla

Tietynlainen kohtelu vapaudenmenetyksen yhteydessä

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tutkintavankeudessa oleva lapsi pidetään erillään aikuisista, paitsi jos katsotaan olevan lapsen edun mukaista toimia toisin.

2. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että poliisin säilöön otetut lapset pidetään erillään aikuisista, paitsi jos
  - a) katsotaan olevan lapsen edun mukaista toimia toisin; tai
  - b) poikkeuksellisissa olosuhteissa ei ole käytännössä mahdollista toimia näin, edellyttäen, että lapset pidetään säilössä yhdessä aikuisten kanssa tavalla, joka on sopuoinnussa lapsen edun kanssa.
3. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että kun tutkintavankeudessa oleva täyttää 18 vuotta, kyseinen henkilö on mahdollista pitää edelleen erillään muista tutkintavankeudessa olevista aikuisista, jos se on perusteltua henkilön olosuhteet huomioon ottaen, edellyttäen, että tämä on sopuoinnussa kyseisen henkilön kanssa tutkintavankeudessa olevien lasten edun kanssa, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.
4. Rajoittamatta 1 kohdan soveltamista ja ottaen huomioon 3 kohta lasta voidaan pitää tutkintavankeudessa nuorten aikuisten kanssa, paitsi jos tämä on lapsen edun vastaista.
5. Jos lapsi on tutkintavankeudessa, jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, joilla
  - a) varmistetaan lapsen terveys ja fyysinen ja henkinen kehitys sekä vaalitaan niitä;
  - b) varmistetaan lapsen, myös fyysisesti vammaisen ja aistivammaisen lapsen tai lapsen, jolla on oppimisvaikeuksia, oikeus koulutukseen;
  - c) varmistetaan, että lapsen oikeus perhe-elämään toteutuu tosiasiallisesti ja säännöllisesti;
  - d) varmistetaan lapsen mahdollisuus osallistua ohjelmiin, joilla edistetään hänen kehitystään ja sopeutumistaan takaisin yhteiskuntaan; ja
  - e) varmistetaan lapsen uskonnon- ja vakaumuksenvapauden kunnioittaminen.

Tämän kohdan mukaisten toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia ja asianmukaisia tutkintavankeuden kestoon nähden.

Ensimmäisen alakohdan a ja e alakohtaa sovelletaan myös muuhun vapaudenmenetykseen kuin tutkintavankeuteen. Toteutettujen toimenpiteiden on oltava oikeasuhteisia ja asianmukaisia vapaudenmenetykseen nähden.

Ensimmäisen alakohdan b, c ja d alakohtaa sovelletaan muuhun vapaudenmenetykseen kuin tutkintavankeuteen ainoastaan siinä määrin kuin tämä on asianmukaista ja oikeasuhteista tällaisten tilanteiden luonteeseen ja kestoon nähden.

6. Jäsenvaltioiden on pyrittävä varmistamaan, että vapautensa menettäneet lapset voivat tavata vanhempainvastuunkantajan mahdollisimman pian, kun tapaaminen on tutkinnallisten ja toiminnallisten vaatimusten mukaista. Tämä kohta ei rajoita muun sopivan aikuisen nimeämistä 5 tai 15 artiklan nojalla.

13 artikla

Tapausten nopea ja huolellinen käsittely

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että lapsia koskevat rikosoikeudelliset menettelyt käsitellään kiireellisesti ja asianmukaista huolellisuutta noudattaen.
2. Jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että lapsia kohdellaan aina tavalla, joka suojelee heidän ihmisarvoaan ja soveltuu heidän ikäänsä, kehitystasoonsa ja ymmärtämiskykyynsä ja jolla otetaan huomioon heidän mahdolliset erityistarpeensa, mukaan lukien kommunikaatiovaikeudet.

14 artikla

Oikeus yksityisyyden suojaan

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lasten yksityisyyttä suojataan rikosoikeudellisten menettelyjen aikana.
2. Tätä varten jäsenvaltioiden on joko säädettävä, että lapsia koskevat tuomioistuinkäsittelyt järjestetään yleensä suljetuin ovin, tai sallittava, että tuomioistuin tai tuomari voi päättää järjestää tällaiset käsittelyt suljetuin ovin.
3. Jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että 9 artiklassa tarkoitettuja tallenteita ei levitetä julkisesti.
4. Jäsenvaltioiden on sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta sekä tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioittaen kannustettava tiedotusvälineitä toteuttamaan itsensäätelytoimenpiteitä tässä artiklassa säädettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

15 artikla

Lapsen oikeus saada vanhempainvastuunkantaja mukaan menettelyihin

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on oikeus saada vanhempainvastuunkantaja mukaan tuomioistuinkäsittelyihin, joissa käsitellään häntä koskevia asioita.
2. Lapsella on oikeus saada mukaan muu sopiva aikuinen, jonka lapsi on nimennyt ja jonka toimivaltainen viranomainen on hyväksynyt, jos lapsen mukana olevan vanhempainvastuunkantajan läsnäolo tuomioistuinkäsittelyissä
  - a) olisi lapsen edun vastaista;
  - b) ei ole mahdollista, koska kohtuulliseksi katsottavien toimien jälkeen vanhempainvastuunkantajaan ei saada yhteyttä tai hänen henkilöllisyytensä ei ole tiedossa; tai
  - c) vaarantaisi objektiivisten ja tosiasiallisten olosuhteiden perusteella merkittävästi rikosoikeudellisen menettelyn.

Jos lapsi ei ole nimennyt muuta sopivaa aikuista tai jos toimivaltainen viranomainen ei hyväksy lapsen nimeämää aikuista, toimivaltainen viranomainen on lapsen etu huomioon ottaen nimettävä joku toinen henkilö, joka voi olla lapsen mukana menettelyissä. Tämä henkilö voi olla myös lasten suojelusta tai hyvinvoinnista vastaavan viranomaisen tai muun laitoksen edustaja.

3. Kun olosuhteet, jotka johtivat 2 kohdan a, b tai c alakohdan soveltamiseen, lakkaavat olemasta, lapsella on oikeus saada vanhempainvastuunkantaja mukaan jäljellä oleviin tuomioistuinkäsittelyihin.
4. Edellä 1 kohdassa säädetyn oikeuden lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on oikeus saada vanhempainvastuunkantaja tai 2 kohdassa tarkoitettu muu sopiva aikuinen mukaan muissa menettelyn vaiheissa kuin tuomioistuinkäsittelyissä, joissa lapsi on läsnä, jos toimivaltainen viranomainen katsoo, että
  - a) kyseisen henkilön mukanaolo on lapsen edun mukaista; ja
  - b) kyseisen henkilön läsnäolo ei haittaa rikosoikeudellista menettelyä.

*16 artikla***Lapsen oikeus olla henkilökohtaisesti läsnä oikeudenkäynnissä ja osallistua siihen**

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella on oikeus olla läsnä häntä koskevassa oikeudenkäynnissä, ja toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta hän voi osallistua tehokkaasti oikeudenkäyntiin, muun muassa antamalla hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi ja ilmaista näkemyksensä.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella, joka ei ole ollut läsnä häntä koskevassa oikeudenkäynnissä, on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon direktiivin (EU) 2016/343 ja siinä säädettyjen edellytysten mukaisesti.

*17 artikla***Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat menettelyt**

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 4, 5, 6, 8, 10–15 ja 18 artiklassa tarkoitettuja oikeuksia sovelletaan soveltuvin osin, kun kyse on etsitystä lapsesta, joka pidätetään eurooppalaista pidätysmääräystä koskevien menettelyjen mukaisesti täytäntöönpanojäsenvaltiossa.

*18 artikla***Oikeus oikeusapuun**

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeusapua koskevassa kansallisessa lainsäädännössä taataan 6 artiklassa tarkoitetun, avustajan apua koskevan oikeuden tosiasiallinen toteutuminen.

*19 artikla***Oikeussuojakeinot**

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lapsella, joka on epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisissa menettelyissä, sekä etsityllä lapsella on käytössään kansallisen lainsäädännön mukaiset tehokkaat oikeussuojakeinot, jos hänen tämän direktiivin mukaisia oikeuksiaan loukataan.

*20 artikla***Koulutus**

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lainvalvontaviranomaisten sekä vapautensa menettäneiden säilytystilojen työntekijät, jotka käsittelevät lapsia koskevia tapauksia, saavat lapsen oikeuksia, asianmukaista kuulustelutekniikkaa, lapsipsykologiaa ja lapsen tarpeisiin mukautettua viestinnän kieltä koskevaa erityistä koulutusta sellaiselle tasolle asti, jota heidän yhteytensä lapsiin edellyttävät.
2. Jäsenvaltioiden on tuomareiden ja syyttäjien koulutuksesta vastaavien tahojen roolia asianmukaisesti kunnioittaen toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että tuomareilla ja syyttäjillä, jotka osallistuvat lapsia koskeviin rikosoikeudellisiin menettelyihin, on alan erityispuolevyys, tosiasiallinen mahdollisuus erityiseen koulutukseen tai nämä molemmat, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tuomioistuinten riippumattomuutta ja eri tapoja, joilla oikeuslaitokset ovat järjestäytyneet jäsenvaltioissa.

3. Jäsenvaltioiden on oikeudellisten ammattien harjoittajien riippumattomuutta ja avustajien koulutuksesta vastaavien tahojen roolia asianmukaisesti kunnioittaen toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä, joilla edistetään 2 kohdassa tarkoitetun erityisen koulutuksen antamista avustajille, jotka osallistuvat lapsia koskeviin rikosoikeudellisiin menettelyihin.

4. Jäsenvaltioiden on julkisten palvelujensa kautta tai rahoittamalla lasten tukijärjestöjä edistettävä aloitteita, jotka mahdollistavat sen, että lasten tukipalveluja ja korjaavan oikeuden palveluja tarjoavat tahot saavat asianmukaista koulutusta sellaiselle tasolle asti, jota heidän yhteytensä lapsiin edellyttävät, ja sen, että ne noudattavat ammatillisia vaatimuksia sen varmistamiseksi, että näitä palveluja tarjotaan puolueettomasti, kunnioittavasti ja ammattitaitoisesti.

21 artikla

Tiedonkeruu

Jäsenvaltioiden on viimeistään 11 päivänä kesäkuuta 2021 ja sen jälkeen joka kolmas vuosi toimitettava komissiolle saatavilla olevat tiedot, joista ilmenee, miten tässä direktiivissä vahvistetut oikeudet on pantu täytäntöön.

22 artikla

Kustannukset

Jäsenvaltioiden on riippumatta siitä, miten menettely päättyy, vastattava 7, 8 ja 9 artiklan soveltamisesta aiheutuvista kustannuksista, paitsi jos 8 artiklan soveltamisesta aiheutuvat kustannukset katetaan sairausvakuutuksesta.

23 artikla

Suojan tason säilyttäminen

Tämän direktiivin säännösten ei ole katsottava rajoittavan perusoikeuskirjassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja muissa asiaa koskevilla kansainvälisen oikeuden määräyksissä, erityisesti lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen määräyksissä, tai minkään jäsenvaltion oikeudessa turvattuja oikeuksia tai menettelyllisiä takeita eikä poikkeavan niistä, jos nämä tarjoavat tätä direktiiviä korkeatasoisemman suojan.

24 artikla

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 11 päivänä kesäkuuta 2019. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne julkaistaan virallisesti. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä säännellyistä kysymyksistä antamansa kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

*25 artikla***Kertomus**

Komissio toimittaa viimeistään 11 päivänä kesäkuuta 2022 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet tämän direktiivin noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet, mukaan lukien arvio 6 artiklan soveltamisesta, sekä liittää siihen tarvittaessa säädösehdotuksia.

*26 artikla***Voimaantulo**

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

*27 artikla***Osoitus**

Tämä direktiivi on osoitettu jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

Tehty Strasbourgissa 11 päivänä toukokuuta 2016.

Euroopan parlamentin puolesta

Puhemies

M. SCHULZ

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

J. A. HENNIS-PLASSCHAERT
